

ZAKOŃCZENIE

Zmiany dokonujące się w otoczeniu globalnym oraz rosnące oddziaływanie ryzyka czynników niefinansowych na sferę realną i sferę finansową skutkują koniecznością podjęcia działań dostosowawczych i prewencyjnych których rolą jest ograniczanie i przeciwdziałanie negatywnym zjawiskom determinowanym tym rodzajem ryzyka i jego następstwami. Szczególna rola w tym zakresie przypada finansom publicznym przed którymi obecnie stoi szereg wyzwań i dylematów. Zagrożenia kreowane przede wszystkim przez ryzyko środowiskowe (głównie zmiany klimatu) oraz ryzyko społeczne (głównie pandemiczne) to kluczowe wyzwania stojące przed finansami publicznymi.

Transformacja energetyczna i zapewnienie neutralności klimatycznej (m.in. *Green Deal*) jest obecnie zobowiązaniem państw członkowskich Unii Europejskiej (ale nie tylko) a zobowiązanie to wymaga od rządu i samorządów zarówno nakładów finansowych jak i wdrożenia systemu warunkującego realizację przyjętych zamierzeń. Redukowanie ekspozycji ryzyka klimatycznego wymaga nie tylko bezpośredniego finansowania ze środków publicznych ale także stworzenia systemu zachęt i kar mającego na celu wykreowanie określonych postaw i decyzji po stronie uczestników rynku m.in. za pomocą takich instrumentów jak zwolnienia i ulgi podatkowe, podatki oraz opłaty środowiskowe czy kary za zanieczyszczanie środowiska, dopłaty i dotacje. Samorządy w obliczu ograniczeń budżetowych stają przed dylematami alokowania środków publicznych na szereg działań m.in. działania związane z termomodernizacją budynków, gospodarką odpadami (segregacja i neutralizowanie negatywnego wpływu na środowisko), czy wymianą taboru komunikacji miejskiej w związku z zapewnieniem niskoemisyjności. Rząd zmagają się z dylematem dekarbonizacji, przyszłością nierenownych i szkodliwych środowiskowo sektorów gospodarki które muszą zostać poddane procesom przekształceń a które kreują wzrost gospodarczy i zapewniają miejsca pracy.

Okres pandemii Covid-19 pokazał jak silny wpływ ma ryzyko niefinansowe na finanse. Pandemia i związane z nią działania zapobiegawcze (m.in. *lockdown*) wymusiły podjęcie przez rządy i samorządy pilnych działań zaradczych głównie w postaci tarcz i programów pomocowych dla branż dotkniętych skutkami *lockdownu*. W efekcie zwiększonych wydatków publicznych pojawiło się pytanie w jaki sposób zapewnić stabilność finansową w sektorze finansów publicznych a zatem w jaki sposób finansować rosnący deficyt budżetu państwa i budżetów samorządowych. Dyskusja dotyczyła i nadal dotyczy nie tylko nowych źródeł finansowania ale także problemu debudżetyzacji, jawności i przejrzystości finansów publicznych i systemu ich kontroli.

Pojawiają się pytania o nowy paradygmat finansów publicznych wobec niesatysfakcjonującej roli klasycznych funkcji finansów publicznych w warunkach kryzysu. Prawdziwym wyzwaniem dla finansów publicznych są także zmiany demograficzne

silnie warunkujące i wpływające na stronę dochodową budżetów publicznych. Wątek starzenia się społeczeństwa i oddziaływania tego zjawiska na finanse rządowe i samorządowe jest kluczowy pod kątem rozważań nad kształtem systemu emerytalnego, czy rosnących wydatków publicznych przed poniesieniem których staną przede wszystkim samorzady.

Monografia podejmuje próbę pokazania wyzwań i dylematów z jakimi zmagają się finanse publiczne w rzeczywistości post kryzysowej wywołanej pandemią Covid-19. W opracowaniu odniesiono się do rozwiązań i stanu finansów publicznych po kryzysie wskazując na zagrożenia i konieczność podjęcia działań naprawczych. Podjęto także wątek finansów publicznych wobec ryzyka czynników niefinansowych, związków z dyplomacją oraz efektywnością kontroli w sektorze publicznym. Przedstawione w opracowaniu rozważania dotyczące finansów publicznych stanowią refleksję nad funkcjonującymi rozwiązaniami i potrzebą ich zmian. W monografii starano się zasygnalizować najbardziej istotne kwestie i problemy związane z finansami publicznymi po doświadczeniach pandemii Covid-19.